

PAPER DETAILS

TITLE: FINANSAL DAVRANISLAR VE FINANSAL OKURYAZARLIK ILISKISI

AUTHORS: Hülya YILMAZ,Turgay KAYMAKÇI

PAGES: 141-164

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1588769>

FINANSAL DAVRANIŞLAR VE FINANSAL OKURYAZARLIK İLİŞKİSİ

Hülya YILMAZ* & Turgay KAYMAKÇI**

Öz

Bu çalışmanın amacı, liselerde eğitim alan öğrencilerin finans ile ilgili konulardaki bilinç düzeylerini tespit etmek ve bu öğrencilerin finansal konulardaki bilinç düzeyinin hayattaki bazı finansal davranışlarıyla aynı doğrultuda gelişip gelişmediğini görmeye çalışmaktır. Bu kapsamda, İstanbul'da Anadolu ve Mesleki Teknik Anadolu Liselerinde okuyan toplam 456 öğrenci üzerine bir anket uygulanmıştır. Ankette öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerini tespit etmeye yönelik soruların yanında, çeşitli finansal davranışlarını ölçmeye yönelik sorulara da yer verilmiştir. Analizler sonucu elde edilen bulgular öğrencilerin sergilemiş olduğu farklı davranışlarda finansal okuryazarlık düzeyinin de farklı olduğunu ortaya koymuştur. Öğrencilerden harçlıklarından tasarruf yapan, artan harçlıklarını ellerinde nakit olarak tutan veya bankadaki hesabına yatan, ellerindeki harçlıkları bir sonrakini alana kadar nadiren tüketen, sahip oldukları paranın harcanması ile ilgili kendilerine hedef koyduğunu beyan eden ve harcamalarını düzenli olarak takip edenlerin takip etmeyenlerle kıyaslandığında finansal okuryazarlık bilincinin takip eden öğrencilerde daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bu bulgular, lise öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyinin finansal davranışlarına önemli ölçüde yansıdığına işaret etmektedir. Bu çalışmada, literatürde üzerinde daha az durulan gençlerin finansal okuryazarlık düzeylerinin davranışlarında ne ölçüde farklı olduğu araştırılmış olup, elde edilen bulguların literatüre önemli bir katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Finansal Okuryazarlık, Finansal Tutum, Finansal Davranış

THE RELATIONSHIP BETWEEN FINANCIAL BEHAVIOR AND FINANCIAL LITERACY

Abstract

The purpose of this study is to determine the financial literacy levels of high school students and to reveal whether the financial literacy level of these student develops in line with some of their financial behaviors in life. For this purpose, we administered a questionnaire to a total of 456 students attending in several Anatolian and Vocational Technical Anatolian High Schools in Istanbul. The

* Dr. Öğretim Üyesi, Doğu Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dış Ticaret ve İşletmecilik Bölümü
<https://orcid.org/0000-0002-1735-445X>.

** Doktora Öğrencisi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, <https://orcid.org/0000-0001-9741-8451>.

questionnaire surveyed various financial behaviors as well as financial literacy levels of the students. The findings obtained from the analysis showed that the financial literacy level was different across different behaviors. Students, who indicated that they regularly save from their pocket money, keep their money in cash or deposit them in their bank accounts, rarely consume their pocket money until they secure the next one, set a target for the expenditures, and regularly monitor their expenses, had higher levels of financial literacy compared to those who did not do any of these. These findings indicate that financial literacy level significantly reflects on the behaviors of teenagers in financial matters. This study investigated the extent to which financial literacy levels of young people differ in their behaviors, a topic that is rarely studied in the finance literature. In this sense, it contributes to the current literature.

Keywords: Financial Literacy, Financial Attitude, Financial Behavior

Giriş

Tarihte ilk para, Anadolu'da yaşamış kavimlerden biri olan Lidya'da Kral Alyattes tarafından bastırılmıştır. Ticaret yolu üzerinde bulunan Lidya hem doğulu hem de batılı bir kültüre sahiptir. Lidya altın madeni bakımından zengindir. İlk para Lidya krallığı tarafından 'elektron' adı verilen altın-gümüş karışımı bir madenden bakla şeklinde basılmıştır (Kaplan-Kaplan, 2018: 59).

Bu şekilde üretilmiş olan ilk madeni paralar, ticarete kullanılmaya başlanmıştı. İnsanoğlu aslında var olduğu günden bugüne ekonomik hayatın hep içinde olmuştur, bu tarihsel süreçte finansal anlayış sadece şekil ve araç değişikliği yaşamış; ancak finansal boyutun içeriği olan "ekonomi" aslında hep aynı kalmıştır. Kişiler para ve parayla ilişkili her konuda hayatları boyunca birçok karar alırlar ve bu kararların olumlu ve olumsuz neticelerini yaşarlar. Finansal bilgi ve okuryazarlığı olmayan bireylerin finansal ürünleri anlayamadığı, finansal konularda karar alırken veya işlem yaparken büyük zorluklar yaşadığı görülmektedir. Bir ülkede finansal okuryazarlığın az olması, bilinçsiz tüketim ve kontrolsüz borçlanmalarla yüksek maliyetlere sebep olabilmekte, bu da o toplumdaki yaşayan insanların çalışma hayatı, ailevi hayat ve hatta ilerleyen süreçteki emeklilik yaşantılarında negatif etkilere neden olabilmektedir. Finansal okuryazarlık bilincine sahip insanlar, finansal bir konuda seçenekler arasında analiz edebilmeyi, bu hususlarda müzakere edebilmeyi, finans ile ilgili gerek uygulama gerekse de kararlar bağlamında sorun olabilecek hâl ve hareketlerden kaçınarak, ekonomik hayattaki değişim ve gelişmeleri doğru okuma becerisi kazanmakta ve etkin finansal kararlar alabilmektedirler. Finansal okumayı doğru yapabilen bu kişiler, kendileri ile çevresindekilerin ekonomik anlamda huzur ve refahını sağlama yönünde daha reel düşünmekte ve davranmaktadır.

Finans dünyasındaki gelişim ve değişim neticesinde, finansal teknik ve araçlar ile uygulamalardaki yeni gelişmeler, finansal okuryazarlığın daha da önem kazanmasına sebep olmuştur. İnsanların gerek yaşantılarında gerekse de iş dünyasındaki finansal güvenlik ihtiyacı finansal okuryazarlığın gelişimine daha da ivme kazandırmıştır. Finansal okuryazarlık, insanların

kendi ekonomilerini daha doğru ve verimli bir şekilde yönetmeleri adına doğru finansal araçların ne şekilde kullanıldığı ve bu araç ve hizmetlerin hangilerinin kendi amaçlarına ya da çıkarlarına daha uygun olduğu konusunda aydınlatmaktadır. Bu konuda, bireylerin bilgi sahibi olmaları ve böylece daha doğru kararlar vermesi hususunda yardımcı olmaktadır. Böylelikle finansal okuryazarlık ile ilgili bireylerin bilinçlendirilerek geliştirilmesi, finansal sistemler hakkında daha fazla bilgi sahibi olması sağlanmakta, finansal tehlikeleri öngörme ve daha iyi yönetim kapasitesi artmaktadır (Temizel & Bayram, 2011: 74). İnsanlar, bir yatırım kararı alırken birçok faktörün etkisi altında kalırlar. Yatırımın niceliği ve niteliği yanında, yatırımcıların psikolojisi ve buna bağlı olarak oluşan davranışları, bu faktörlerden en önemlisidir. Birçok yatırımcı tarafından farklı şekillerde kararların verilmesinin altında yatan ana sebep de budur (Doğan & Faikoğlu, 2016: 2).

Finansal piyasalarda da finansal okuryazarlığın gelişmesi, finansal davranışlar açısından risk algısının değişimini sağlamıştır. Örneğin 1986 yılından 2000'lerin başlarına kadar olan dönemde hisse senedi fiyatlarındaki aşırı dalgalanmalarda ekonomik ve politik istikrarsızlıkların payı daha yüksekti. Bunun nedenleri arasında finansal piyasaların olgunlaşmamış olması, bilgi eksikliği ve siyasi belirsizlikler gibi faktörler sıralanabilir. Günümüzde ise yatırımcının daha fazla şirket karları, finansal yapıları gibi rasyonel verilere dayalı olarak karar alması ile birlikte fiyat dalgalanmalarının daha rasyonel aralıkta seyrettiği görülmektedir (İlhan, 2017:21).

Finansal okuryazarlık kavramına çalışmalarında yer veren araştırmacı, kurum ve yazarların neredeyse tamamına yakınının bu kavram ile ilgili tanımlamaları birbirinden farklıdır. “Finansal yeterlilik” (financial capability) İngiltere ve Kanada’da kullanılan terim iken, “finansal okuryazarlık” (financial literacy) ABD ve Avustralya’da kullanılmaktadır. Bazı kuruluş ve yazarlar da “finansal farkındalık” (financial awareness) kavramına yer vermişlerdir. Tüm bu kullanımlarla beraber “finansal eğitim” (financial education) teriminin de bu kavramlarla birlikte kullanıldığı görülmektedir. Aynı kurum içinde bile, finansal okuryazarlık için kullanılan terim kısa bir zaman içinde değişebilmektedir. Farklı yazar ve kurumlar finansal okuryazarlıkla ilgili çeşitli tanımlamalarda bulunsa da genel itibarıyla aynı olguya işaret etmektedirler. Dilimizde “finansal okuryazarlık”, İngilizce’deki “financial literacy” teriminin karşılığı olarak birebir çevirisi yapılarak kabul görmüştür (Gökmen, 2012: 17). TDK sözlüğünde, okuryazarlık kavramının karşılığı “*okuyazar olma durumu*” şeklinde tanımlanmıştır. Okuyazar kelimesi ise “*okuması yazması olan, öğrenim görmüş (kimse)*” olarak tarif edilmiştir (TDK, 10.11.2020 tarihinde erişildi.). Remund’ın tanımlamasına göre, finansal okuryazarlık, bireyin tasarruf, bütçesini plânlama, yatırım ve borçlanma gibi ekonomiyle ilgili finansal konuları anlama, yorumlama ve çevresinde gelişebilecek olaylar ile değişen ekonomik şartları da göz önünde bulundurarak değerlendirmesi ile optimum

kısa ve uzun vadeli kararlar olarak finansal plânlama ile bireylerin kişisel ekonomisini yürütme kabiliyeti ve güvenidir (Remund, 2010: 279). Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'nün kapsamlı tanımına göre de, finansal okuryazarlık; tüketici gruptaki insanların ürün ve hizmetler ile ekonomik kavramlarla ilgili bilgi sahibi olması finansal tehditlere ve alternatif araçlara karşı bilinç düzeyinin artırılması, kişilerde farkındalık oluşması hususunda bilinç düzeyindeki bir gelişme sürecidir (Lusardi, 2006: 1).

Finansal okuryazarlık, parasal mevzularda bilinçli kararlar verme ve fiziki para ve benzeri finansal ürünlerin etkin bir biçimde değerlendirilmesi becerisidir (Lusardi-Tufano, 2008: 4). Finansal okuryazarlık olgusu, bireylerin bu konulardaki inceleme, araştırma ve gözlem ile kazandıkları bilgi ile gelişen beceriye, becerilerden tavra ve tavırdan davranışlara adeta bir köprü olmaktadır. (Holzmann, 2010: 2). Bu kavram, yalnızca banka hesaplarından gelecekte yapılabilecek yatırımlar için bekletilen kaynak oluşturmak veya kontrol mekanizması değildir. Bundan dolayı, bu kavram bireylerin kişisel finansal hedeflerini belirlerken birden fazla seçenek ve parasal değerler arasından seçmeyi öğrenme şeklinde genişletilmesi gerekir. (Avustralya Menkul Kıymetler ve Yatırım Komisyonu (ASIC), 2011: 8). Finansal okuryazarlığın Türkiye'de gelişimi için çalışmalar sürdüren bir dernek olan Finansal Okuryazarlık ve Erişim'e göre, *"Tüketicilerin gelirlerini, tasarruflarını ve yapacakları yatırımlarını bilinçli bir şekilde değerlendirip, oluşturdukları bütçelerini yönetebilme becerilerine sahip olmalarıdır"* şeklinde tanımlamıştır (Salman-Esmeray, 2020: 2004). Finansal okuryazarlık, finansal kararlarda daha sağlıklı bir anlayışla hareket edebilmek için kişilerde bilinç, bilgi, beceri, tutum ve davranışlarda bir farkındalık oluşturmaktır. Bireylerin finansal okuryazarlık konusundaki bilgi ve farkındalık seviyesinin yükselmesi kişilerin maddî ekonomik durumlarını en uygun bir şekilde analiz ederek değerlendirmelerine ve yönetmelerine imkân vermektedir. Böylece bilinçli kişilerin yaşam doyumu seviyesi de yükselmektedir. Bu bakış açısıyla, finansal okuryazarlık finansal gelişim süreçlerini doğru okuyabilme ve kaynak-varlık dağılımını en uygun bir şekilde düzenleyebilmek şeklinde tanımlanabilir (Boz, 2019: 148). Yukarıda yapılan tanımlar ışığında finansal okuryazarlık, bir bireyin yaşam döngüsü içerisinde tasarruf etme, bütçe oluşturma ve yatırım yapma gibi finansal konularda farkındalık sahibi olması ve bu farkındalığı etkili ve verimli bir biçimde geleceğe yön verecek kararlara dönüştürme yetisi şeklinde tarif edilebilir.

Dünyada meydana gelen ekonomik sorunlar ve krizler gibi finansal hareketlilikler tüm dünyada, ülkeler, kurumlar ve kişileri kötü sonuçlarla karşı karşıya bırakmaktadır. Ekonomik değişiklikler artık günümüzde daha da hızlı, belirsiz inişli ve çıkışlı bir özellik gösterir hale geldiği için krizlerle daha etkili bir mücadele ile yaşanabilecek olumsuzlukların önüne geçilebilmesi adına finans kavramının daha içi dolu bir hale getirilerek insanların finansal bilgi düzeyinin artırılması adına bir bilinçlendirme ve

eğitim çalışmalarının gerekliliğinin önemi ortaya çıkmıştır (Öncüler, 2018: 6). Ayrıca dünyada yaşanan bu ekonomik krizlerin küresel düzeyde olması, doğal kaynakların kıt olması ve piyasaların insanlar için oldukça karışık bir hâl alması gibi sebepler, finansal farkındalık ve bilinci daha da önemli bir hale getirmiştir. Yapılan çalışmalarda OECD üyesi olan ve olmayan ülkelerde finansal kararlar alınma sürecinde insanların sahip oldukları finansal bilgi düzeyinin yeterli olmadığı gibi, insanların bu bilgi düzeylerindeki yetersizliğin farkında olmadıkları görülmüştür.

Finansal okuryazarlık alanındaki bilinç düzeyindeki düşüklük gelişmiş ülkelerin de önemli bir problemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde bakanlar kurulunda bulunan iki üye, 2010 yılında yaptıkları bir açıklamada Amerikalı gençlerde finansal okuryazarlık alanındaki bilinç düzeyinin beklenenden aşağıda olduğunu, eğer bir müdahale yapılmazsa ilerleyen zamanlarda bu durumun ülke olarak bir finansal krize sebep olabileceğini ifade etmiştir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin bu konuda en önemli ortak sorunu, insanların finansal konularda bilgisinin yeterli olmaması, daha da kötüsü ise, toplumdaki bireylerin bu konudaki eksikliğin farkında olmamasıdır (Kılıç-Ata-Seyrek, 2015: 131).

Gelecekte karşı karşıya kalınacak yaşanması muhtemel önemli problemler arasında kişilerin finansal bilgi seviyelerinin düşük olmasının getirdiği problemler, sadece az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin değil, gelişmiş olan ülkelerin de büyük bir problemi olarak gösterilmektedir, ayrıca bu sorunlar devletler tarafından gerekli önlemlerin alınması gereken sorunlar arasında bulunmaktadır. Çünkü bu konudaki problemler yalnızca küçük yatırımcı grubu olan kişisel yatırımcıların sorunu değil, bu gruptaki yatırımcıların yanında ülkelerin, firmaların ve üst düzey idarecilerin sorunudur yani makro ve mikro düzeyde karşı karşıya kalılabilecek bir sorundur. Finansal yatırımlar konusunda bilinçli işletme ve yüksek eğitilmiş tepe yöneticileri finansal krizler dönemlerinde doğru ve yerinde finansal yatırım kararları verirken riskli yatırımlardan tamamen kaçınabilmektedirler. Bu sebeple, finansal okuryazarlık düzeyinin yükseltilmesi konusundaki gerek bireysel gerekse de kurumsal bilgi düzeyindeki gelişmeler finansal piyasalardaki olumsuz koşullardan korumakla birlikte kurumsal yönetişimin de gelişmesine destek sağlamaktadır (Bay, Catasus, & Johed, 2014: 37). Finansal okuryazarlık, bireysel olarak da doğru yatırımların yapılarak, tasarrufların artırılması, bireysel ekonomiye olan katkının çoğalması adına da büyük önem taşımaktadır. Böylelikle insanların gelecekteki emekliliklerindeki hayatlarında refah seviyesinde kayıplar yaşanmamasında finansal konulardaki bilincin hayati önemiyle ilgili olan ilişkiye bağlı olduğu görülmektedir (Altıntaş, 2009: 152).

Ülkelerin strateji ve politikalarını finansal okuryazarlık etkileyerek şekil veren bir unsur haline gelmektedir. Dünya Bankası ve OECD gibi uluslararası faaliyet gösteren kuruluşlar, yapmış oldukları araştırmalarla finansal okuryazarlığın devlet politikası haline gelmesi gerektiğini ifade etmektedirler. Ülkemizde de bu alanda yapılan araştırmalar dikkate alınarak

finansal okuryazarlığı eğitim sistemimizin önemli bir parçası olarak görülmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, sadece üniversite veya ortaöğretim düzeyinde değil, ilkokuldan itibaren öğrencilerin bu eğitimle tanışmaları için gerekli önlemler alınmalıdır. OECD'nin de sık sık dile getirdiği ve vurguladığı küçük yaşta verilen finansal eğitimin devletlerin politikası haline gelmesi gerektiği okul çağı eğitimin ilk basamağından diğer kademeler kadar finansal okuryazarlık dersinin zorunlu olarak verilmesidir. Hatta bu finansal okuryazarlık bilincinin yalnızca örgün eğitim gören öğrencilere yönelik değil, vatandaşlara da verilerek kişilerin bilinç düzeyi artırılmalıdır. Buna yönelik kurulan FODER, TEB, HABİTAT vb. kuruluşlar devlet tarafından desteklenmeli ve tüm vatandaşların bu konuda finansal eğitim alması sağlanmalıdır. Bu konudaki çalışmalarla ilgili olarak, bu kuruluşlar ile Milli Eğitim Bakanlığı arasında gerekli koordinasyonun sağlanarak öğretmenlerin de finansal okuryazarlık düzeylerinin artırılması için gerekli finansal eğitim almaları sağlanmalıdır. Finansal eğitim ilk önce öğretmenlere daha sonra öğrenci ve ailelere verilmelidir. Öğretmenlere verilen finansal okuryazarlık eğitimi, öğrencilerin ve ailelerin finansal okuryazarlık düzeyini olumlu yönde etkileyecektir. Özellikle Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda “Finansal okuryazarlık kulüpleri” açılarak öğrencilerin bilinçlenmesi ve finansal okuryazarlığa olan ilgileri artırılmalıdır (Tektaş, 2019: 98-99). Yine bu konudaki eksiklikleri gerek öğrencilerde gerekse de vatandaşlarda gidererek, bilinç düzeylerini artırma adına farklı demografik nitelikler taşıyan gruplar için onlara uygun finansal okuryazarlığın geliştirilmesine yönelik eğitimler plânlanarak programlar organize edilmesi çok önemlidir. Özellikle küçük yaşta öğrenmenin öneminden yola çıkarak okulöncesi eğitim dönemlerinde de finansal bilinçlenmeye ilişkin faaliyetler ve etkinlikler yapılması bu yolda atılacak önemli bir adımdır. Yine eğitim sistemimizde eğitim-öğretim müfredat ve plânlarına finansal okuryazarlık düzey, finansal tutum ve davranışlarını geliştirici hususlara yönelik hedeflerin konulması, okullarda finansal okuryazarlığın geliştirilmesine yönelik müfredatta gerekli düzenlemelerin yapılması, bu alanda kendini geliştirmiş kişiler tarafından broşür, dergi, kitap, CD gibi kaynakların temin edilerek öğrencilerin gelişiminin desteklenmesi, seminerler verilerek, simülasyon eğitimleri düzenlenerek finansal bilincin gelişmesine dönük olarak eğitimlerin desteklenmesi ve bireylerin finansal piyasalar hakkındaki bilgilerini yükseltici finansal eğitim programlarının ülkelerin kültürel yapılarına göre geliştirilmesi ve ülke genelinde yaygınlaştırılması finansal okuryazarlık alanındaki bilincin yükselmesine yönelik çok büyük önem taşımaktadır (Erkılıç, 2019: 80). Dolayısıyla finansal konulardaki zihinsel gelişim, toplumdaki her kesimi alakadar eden ve faydaları uzun vadede görülen çok önemli bir husustur. Kamu veya Özel malî gelir-gider dengeleri, çıktılar gibi birçok maddî hususları etkileyen finansal okuryazarlığın faaliyetlerin sürdürülebilirliği adına önemli olduğu açık bir şekilde ortadadır. Bu kadar önem arz eden bir konuda para, döviz, borsa, altın, çek, kıymetli evrak vb. finansal araçların önemi ve yerinde değerlendirilebilme durumu

sadece finansal eğitim ile sağlanabilecektir. Ayrıca şu hususta bu alanda insanları kayıplara uğratabilmektedirler o da, finansal sistem içerisinde çok çeşitli ürün ve araçların olmasıdır. İnsanlar bu çeşitlilikten dolayı, hayatta yapmış oldukları tasarruflarını olması gereken doğru bir yatırım aracında değerlendirememekte ve yapmış oldukları yatırım finansal kayıplarla neticelenmektedir. Toplumsal bir bilincin oluşması tabi ki öncelikle bireylerin yapmış oldukları birikimlerini doğru yatırım, para ve borç-alacak yönetimi gibi hususlarda daha sağlıklı kararlar alabilmeleri yukarıda da vurguladığımız üzere hayati bir önem taşımaktadır. Özellikle bu aşamanın bireylerin hayata atılmadan önce yükseköğretim eğitimine başlamadan önce en geç lise seviyesinde finansal okuryazarlık bilincin kazanılması daha da önemli bir hâle gelmiştir. Yukarıda da ifade edildiği gibi aslında bunun temelleri okulöncesi dönemlerde mümkünse atılmalıdır. Bu kapsamda ülkemizin genç nüfus yoğunluğu fazla olan ülkeler arasında olduğu düşünüldüğünde, yetişmiş genç nüfusun finansal okuryazarlık düzeyinin artırılması, bu gençlerin gelecekte finansal yatırım, tasarruf, para yönetimi, borç ve alacak yönetimi gibi hususlarda yaşanılması muhtemel sorunları ortadan kaldıracak veya en aza indirecektir.

1. LİTERATÜR TARAMASI

Finansal okuryazarlıkla ilgili literatür incelendiğinde, çeşitli örneklem gruplarını içine alan araştırma ve çalışmaların yapıldığı görülmüştür. Bu araştırma ve çalışmaların kapsamı kurumlarla ilgili olduğu kadar, ev halkı üyeleri, bireysel tasarruf sahibi yatırımcılar ve öğrenciler ile ilgili olmuştur. Literatürde son zamanlarda genellikle çalışılan konunun yüksek öğretim öğrencilerinin finansal bilinç düzeylerinin ölçülmesi olmuştur. Finansal okuryazarlık düzeyini belirlemeye yönelik gerçekleştirilen araştırma ve çalışmalarda öğrencilerin finansal alandaki bilgi düzeylerinin genel manadaki durumunun ölçülmesinin yanında cinsiyet, eğitim durumu, yaş vb. demografik özelliklerine göre finansal okuryazarlık düzeylerindeki farklılık görülmeye çalışılmıştır.

Lusardi ve Mitchell (2011: 6) farklı coğrafi bölgelerde çeşitli altyapılarda olan bireyler üstünde yapılan araştırmalarda bu coğrafi ve altyapı farklılığının görüldüğü yerlerdeki insanların finansal bilinç düzeylerinin yeterli olmadığı neticesi ortaya çıkmıştır. Ayrıca tüm dünyada bulunan yüksek eğitimlilerin düşük eğitimlilere göre, orta yaşlıların genç ve yaşlılara göre, erkeklerin de kadınlara göre finansal okuryazarlık konusunda bilinç düzeylerinin daha fazla olduğunu belirtmişlerdir. Finansal okuryazarlık düzeyinin cinsiyete göre farklılık gösterdiğini kanıtlayan birçok çalışmaya rastlanmaktadır. Bu çalışmalara bakıldığında çalışmaların büyük bir bölümünde kadınların finansal konulardaki bilgi düzeyinin erkeklere nazaran daha düşük bulunduğu görülmüştür. Türkiye’de 2012 yılında finansal alandaki yeterliliğin ölçülmesine yönelik olarak Sermaye Piyasası Kurulu ve Dünya Bankası’nın araştırmasına göre yapılan anket neticelerine göre; halkın %16’sının sıradan bir bölme işlemini gerçekleştiremediği,

bununla birlikte aynı araştırmada basit faiz hesabını hesaplayabilen bireylerin oranı %36 iken, bileşik faiz hesaplamasını yapabilme oranı ise, sadece %26 çıkmıştır (Kılıç- Ata-Seyrek, 2015: 132-133).

Bu araştırmamızda, liselerde bulunan öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri ölçülmeye çalışılmıştır. İlgili alan yazını incelendiğinde finansal okuryazarlık ile ilgili farklı disiplinlerde yapılmış olan sınırlı sayıda çalışma olduğu görülmüştür. Finansal okuryazarlık konusunda bugüne kadar yapılmış olan çalışmalara bakıldığında, yüksek lisans tez çalışması olarak; üniversite öğrencilerine 26, ilköğretim okullarında 3, liselerde 2 öğretmen/ akademisyenlere yönelik 4, farklı kurum ve kuruluşlarda ise 49 olmak üzere toplam 84 çalışma yapıldığı görülmektedir. Doktora tez araştırması olarak ise, üniversite öğrencilerine 3, ilköğretimlerde 1, öğretmenlere yönelik 1, diğer kurum ve kuruluşlara yönelik 3 olmak üzere toplam 8 çalışma yapılmış olup bu alanda toplam 92 adet araştırma yapılmıştır.

Finansal okuryazarlık ile ilgili yapılan çalışmaların bazıları şunlardır;

Tosun (2016: 124), finansal okuryazarlık düzeyinin tespiti üzerine lise öğrencileri üstünde yaptığı bir alan çalışmasında, hayata atılacak gençlerin bu konuda bilinçlendirilmesinin çok önemli olduğunu bunun için de ayrıca gayret gösterilmesi gerektiği hususu üzerinde durulmuş, özellikle de gençlerin üniversiteye başlamadan önce en fazla lise çağında öğrencilerin temel düzeyde finansal konularda bilinç kazanmalarının çok büyük önem taşıdığını belirtmiştir. Gençlerin, yükseköğretime veya iş hayatına atılmadan önce finansal konularda bilgi sahibi olması, gelecek için finansal konulardaki kararlar noktasında sağlam bir altyapı oluşturmada önemli bir katkı sağlayacaktır. Ayrıca finansal okuryazarlık alanındaki bilinç meselesi sadece gençleri ilgilendiren bir konu olmaktan çıkarak toplumun bütün kesimlerini ilgilendiren bir konu şekline geldiği, vurgulanmıştır. Çünkü, finansal sistem içerisinde çok çeşitli finansal ürünler bulunmakta ve bundan dolayı da toplumun her kesimindeki bireylerin yapmış oldukları tasarrufların daha doğru bir şekilde değerlendirilmesinde güçlükler yaşandığı ve bu durumun da olası bir finansal krize neden olabileceği veya bu tür bir kriz durumlarında finansal konulardaki bilinçsizlik nedeniyle krizlerin bilinçsiz davranışlarla daha da derinleştiği anlaşılmıştır. Toplumda genel manada tasarrufları artırma, doğru yatırım ve borç-alacak yönetimi gibi finansal konularda daha doğru finansal kararlar verilebilmesi için öncelikle toplumu oluşturan bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerinin artırılması en öncelikli bir ihtiyaçtır. Tüm bu bahsedilenler çerçevesinde sonuç olarak, toplumun ve ülkelerin finansal gelişmişlik ve refahı açısından başarılı bir bireysel ekonomi yönetimi daha da önemli bir hâle gelmiştir. Bu çalışmada, finansal gelişmişlik ve refahın artmasında temel finansal kavramlar üzerinde genel bilgi sahibi olan ve finansal bilinç düzeyinin sürekli yükseldiği bireylerin, finansal refah ve gelişimin oluşmasında güçlü bir pozitif etkiye sahip olduğu, bunun sağlanması için de ihtiyaç duyulan tek şeyin finansal okuryazarlık hususundaki bilinç düzeyinin yükseltilmesi olduğu bunun için

de bilincin arttırılmasına yönelik çalışmaların yapılması gerektiği üzerinde durulmaktadır.

Erkılıç (2019: 76), lise öğrencilerinin okullarındaki matematik derslerindeki notları ile finansal okuryazarlık bilinç düzeyleri arasındaki ilişkiyi – bireylerin finansal okuryazarlık, para yönetimi konusundaki yeterlikleri, para ile ilgili davranışları, finansal bilgi seviyeleri ve matematik ders başarı durumları ile öğrencilerin farklı sosyo-ekonomik, demografik ve tanımlayıcı özellikleri- görmeye çalıştığı araştırmasında, lise öğrencilerinin matematik ders notları ile plânlama, biriktirme, para yönetimi öz yeterliliği algısı ve para yönetim davranışı arasında düşük düzeyde, matematik ders notu ile finansal okuryazarlık düzeyi arasında pozitif anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Haydari (2018: 75), bireylerin finansal okuryazarlık düzeyinin düşük olduğunu, özellikle finansal konularla ilgili ürün ve araçların kullanımı hususunda en fazla kullanmak zorunda oldukları gündelik bankacılık ürün ve araçları hariç, diğer farklı finansal ürün ve araçların kullanımında finansal konulardaki bilinç ve bilgisizliğin sebep olduğu problemleri tespit etmiş ve ifade etmiştir. Bununla beraber finans merkezi olması düşünülen İstanbul ili gibi bir ilde bile finansal eğitim konusunda bireylerin eksik olduğu ve yeterli düzeyde eğitim almadıkları gibi alma konusunda da çok istekli olmadıkları tespit edilmiştir. Bireylerin almak istedikleri eğitim konularına bakıldığında; bireyler birinci sırada yatırım araçları konularını isterken, ikinci sırada mevcut paralarını ve sahip oldukları toplam bütçelerini yönetim konusunu tercih etmiştir. Üçüncü sırada ise, bireyler finansal piyasalarla ilgili eğitim almayı tercih etmiştir. Bireylerin eğitim almak istedikleri son sıralardaki konu da borçlanma konusu gelmektedir, ancak bu en son sıralarda gelen talep durumuna bakarakta bireylerin borçlanma konusunda iyi oldukları düşüncesine kapılsak bile yapılan analiz sonuçlarının bu talebi doğrulamadığı sonucuna ulaştırmıştır.

Özbek (2019: 152), Erken Dönemde Ekonomi Eğitiminin Finansal Okuryazarlık Düzeyine Etkisi: IB Örneği başlıklı araştırmasında kişilerin sergilediği finansal davranışlar ve finansal okuryazarlık bilinci üzerinde örgün ve yaygın okul eğitim ve öğretiminin dışında olan aile eğitim düzeyi, ailede alınan malî eğitim ve çalışma hayatının etkisidir. Araştırmada, kişilerin şahsi finansal kararlarında ailenin, eğitim-öğretim hayatının ve bireylerin yaptıkları işlerindeki kazanımlarının finans ve ekonomiye yaklaşım bağlamındaki önemine yoğunlaşmış ve özellikle de bireylerin çocukluk döneminde kazandıkları bilgi ve becerilerin kişilerin gösterdiği finansal davranışlar ve finansal okuryazarlık bilinci üzerinde pozitif bir etki bıraktığı yapılan araştırmada bulunmuştur.

Eğitim müfredat programında; ekonomi, finans ve para ile ilgili eğitim veren dersleri olan Uluslararası Bakalorya (International Baccalaureate-IB) eğitim sistemi esas alınarak, bireyin finansal okuryazarlık düzeyi üzerinde okul eğitimi ve aile eğitiminin oluşturduğu etkiyi görmeye yönelik, Türkiye’de de bu yönde (IB) eğitim yapan ve yapmayan beş devlet ve özel

okul tespit edilmiş ve bu okullardaki 9, 10,11 ve 12.sınıf toplam 1.274 öğrenciye anket yapılmıştır. Araştırmanın model ve teorisinde finansal okuryazarlık ve davranışları etkileyen; aile ve ailenin sunduğu finansal alandaki sosyalleşme, alınan ekonomi eğitimi ve bu eğitimin kalitesi, bireylerin para ve yaptıkları iş deneyimleri üzerinden kazandıkları finansal sosyalleşme derecesi ve bireyin bilişsel yetenek ve becerileri gibi beş faktör bulunmaktadır. Anket verileri sonuçlarına göre yapılan analizlerde, okullarda Uluslararası Bakalorya eğitimi alan öğrencilerin, bu eğitimden faydalanmayan diğer öğrencilere göre daha iyi bir seviyede finansal okuryazarlık bilincinde oldukları, ticaret meslek lisesi öğrencilerinin ise, daha iyi bir düzeyde finansal davranış gösterdikleri sonucuna varılmıştır (Özbek, 2019: 152).

Sancak (2019: 53-54), Gümüşhane Üniversitesi öğrencilerinden lisans seviyesindeki öğrencilerin finansal okuryazarlık durumlarının tespit edilmesi gayesiyle iktisadi ve idari bilimler fakültesindeki öğrencilerin temel finansal beceri durumlarını anket çalışmasıyla ölçmeye çalışmıştır. Anket uygulaması gerçekleştirilen öğrencilerle ilgili olarak; yaş, cinsiyet, sınıf, aylık toplam gelir ve bölüm gibi demografik değişkenler incelenmiştir. Ayrıca, araştırma uygulamasına katılan öğrencilerin finans ve buna yakın dersleri görüp görmeme durumu, kendi finansal bütçelerinin yönetimindeki başarı veya başarısızlık durumları, sahip oldukları finansal bilgi ve genel ekonomik gelişmelerin takip edildiği kaynak durumları, kredi kartı kullanım durumları incelenmiştir.

Araştırmada temel finansal kavramların tanınırlığının demografik ve belirtilen diğer özellikler bakımından farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Elde edilen bu neticeleri kısaca ifade etmek gerekirse; cinsiyete göre erkek öğrencilerin, yaşça daha büyük öğrencilerin, iktisat ve işletme bölümlerinde eğitim alan öğrencilerin, 3. sınıf ve 4.sınıf öğrencilerinin, toplamda aylık geliri daha yüksek olanların, okullarında ekonomi ve benzeri dersleri alan öğrencilerin, finansal durumları yönetim bakımından başarılı olma neticelerine göre başarılı olanların, kredi kartını yoğun kullanan öğrencilerin, finans ile ilgili bilgileri eğitim gördükleri okullarda alan öğrencilerin, ekonomik ve finans bilgileriyle ilgili gelişmeleri internet vb. kaynaklardan edinen öğrencilerin temel ekonomi ve finansal kavram düzeylerinin, diğer öğrencilerden gözle görülür bir oranda daha yüksek olduğu görülmüştür. Sancak, Gümüşhane Üniversitesi öğrencileri üzerine yaptığı bu araştırmasında, öğrencilerin daha rasyonel karar verebilmeleri için finansal okuryazarlık düzeylerinin artırılması gerektiğini, bunun için de öncelikli olarak; ilk, orta ve lise öğretimi seviyesinde temel düzeyde finansla ilgili derslerin müfredat plân ve programlarına eklenmesine vurgu yaparak, özellikle finansal bilincin arttırılmasına yönelik eğitim-öğretim etkinlik ve faaliyetlere ne kadar erken yaşlarda başlanırsa bireylerin ilerleyen yaşlarda finansal ürün ve araç kullanımı ile finansal kararlar aşamasında o kadar daha iyi olduğunun önemi üzerinde durulmuştur (Sancak 2019: 57).

Ergün (2018:140-143), Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlığı: Balıkesir Üniversitesi Örneği başlıklı araştırmasında, üniversitede eğitim gören yükseköğretim (lisans ve lisansüstü) öğrencilerinin finansal bilinç seviyelerinin ölçülmesinde ve öğrencilerin finansal okuryazarlık durumları ile sosyoekonomik ve sosyo-demografik unsurlar arasındaki bağlantı tespit edilmeye çalışılmıştır. Üniversite öğrencilerinin sahip olduğu finansal okuryazarlık bilgi düzeyleri ile demografik özellikleri arasında yoğun bir ilişki olduğu ve öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin %45,31 ile yapılan ölçüm çerçevesinde düşük düzeyde olduğunu tespit etmiştir.

Finansal okuryazarlık bilincinin göstergeleri ve belirleyicileri olarak varsayılan; yaş, cinsiyet, akademik başarı düzeyi, öğrenim türü, yerleşim yeri, aile gelir düzeyi, çalışma deneyimi, eğitim seviyesi, finansal durum ve finansal bilgi kaynağı gibi bu araştırmanın varsayımlarında bildirilen unsurların bu araştırma neticesinde finansal okuryazarlık için bir belirleyici olduğu sonucuna varılmıştır.

Özkale (2018: 171), matematik dersi eğitiminde finansal okuryazarlık olgusunun bulunduğu yeri ele almaya çalıştığı bu çalışmada ana çerçeve daireyi ortaya koymaya çalışan finansal okuryazarlık Colesium Modeli ve MFOEM ile, PISA gibi eğitim-öğretim programlarını aydınlatan çalışmalara yoğunlaşmıştır. Finansal bakımdan Colesium Modelinin Etkileşim Modeline bir taban oluşturarak, içerik-süreç-bağlam gibi taraflarının göz önünde bulundurulması ihtiyaç duyulan ana bileşenler bakımından da takip edilebilecek bir ekran görevi görmektedir. MFOEM modelinin ortaya çıkmasındaki ana yaklaşım, doğru kararların bireyler tarafından verilmesinde, aktif olarak kullanılacak matematik ile ilgili beceri ve bilginin değerlendirilmesidir. Böyle bir yaklaşımın ortaya çıkmasının sebebi de bireylerin doğru karar vermelerinin önemsenmesidir. PISA, çağımız dünyasının finansal okuryazarlık bilgi ve bilincinin ölçülmesinde ihtiyaç duyulan bir yeti olarak görülmektedir. Ancak bu sınavlara katılım sağlayan ülkelerin yetersiz denebilecek kadar az olması da dikkat edilmesi gereken bir konudur. PISA sınavının genel sınavlarına katılım sağlayan ülke yaklaşık 70 iken, finansal okuryazarlık alanındaki sınavlara katılım sağlayan ülke sayısının yaklaşık olarak 15 olduğu görülmüştür. Bu da gösteriyor ki, böyle hayati önem taşıyan bir alanda dünya genelinde henüz finansal okuryazarlık eğitimi yeterince değer kazanmadığı bundan dolayı da yaygınlaşmadığı anlaşılmaktadır. Yapılan çalışmada Türkiye ve Ontario güncel matematik öğretim programları birbirine benzemektedir. Her iki programın ana yaklaşımı ve amaçlarının güncel ve çağdaş matematik eğitimi kriterlerine uyumlu plânlandığı, ifade edilebilir. Temel farklılık ise, matematik öğretim programları arasındaki kavram olarak finansal okuryazarlığın vurgulanmasıdır (Özkale, 2018: 171-186).

Finansal okuryazarlıkla ilgili Kanada öğretim programlarını incelediği çalışmasında, finansal okuryazarlığın tüm yönleri ile ele alınacağı bir finansal okuryazarlık eğitimi girişiminin gerekli olduğunu belirtmiştir.

Araştırmacı, finansal okuryazarlık konusunda bir revizyon gereksiniminin belirgin olduğunu, özellikle matematik dersinin öğretim müfredat programlarında bu revizyonun yerinde olacağını belirtmiştir. Bununla birlikte müstakil bir finansal konularda temel bilgileri veren okuryazarlık dersinin müfredat çalışması yapılarak plânlanmasının ve kapsamlı bir öğretim programının hazırlanmasının da bir ihtiyaç olduğunu belirtmiştir.

Barmaki (2015: 184), Hacettepe Üniversitesinde gerçekleştirdiği araştırmasında, öğrencilerin finansal konulardaki bilinç düzeyi ile finansal konulardaki tutum ve davranışları arasında doğrusal yönlü bir ilişki olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin finansal okuryazarlıkla ilgili hazırlanmış sorulara istenen düzeyde cevaplama yüzdesi %53,6'dır. Sorulmuş olan sorulara %50- %70 bandında doğru cevap vermiş olanların bilinç düzeyi orta seviye olarak kabul görmektedir. Sorulara doğru cevaplama oranının %53,6 olması, %50 olarak kabul edilen finansal okuryazarlık düzeyine yakın olduğu düşünüldüğünde düşüğe yakın bir düzeyde olduğu kabul edilebilir. Öğrencilerin %65,4 oran ile enflasyon, basit ve bileşik faiz hesaplamayla ilgili bilgilerin ölçülmeye çalışıldığı "*temel para bilgisi*" bölümü en yüksek doğru cevap verilen bölüm olmuştur. "*Gelir konusundaki kavramlara ilişkin bilgi*"nin ölçüldüğü bölümde ise, doğru cevap verebilme oranı %53,5 olarak ölçülmüştür. Öğrencilerin "*harcama ve borçlanma*" bölümündeki sorulara verdiği doğru yanıt oranı %53,1'dir. Öğrencilerin "*yatırım ve tasarrufa*" ait bilgi ve bilinçlerinin ölçülmeye çalışıldığı sorulara doğru cevap oranı %45,5 olarak tespit edilmiştir.

Araştırmada incelenen bölümler arasında en düşük ortalama orana sahip olan bölüm olarak karşımıza yatırım ve tasarruf konusu çıkmıştır. Araştırmadaki tüm sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde finansal konulardaki bilinç düzeyi ile finansal tutum ve davranışlar arasında doğru orantılı bir ilişki olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, araştırmada öğrencilerin üzerinde durulması gereken önemli bir düzeyde finansal bilgi eksikliklerinin olduğu, bu eksikliklerin giderilerek bireylerin olumlu yönde bir finansal ürün tercihi hususunda karar alabilme tutum ve davranışlarının oluşturulabilmesi için, sistemli bir eğitim programının uygulanması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır araştırmada.

Literatür çalışmalarında görüldüğü üzere; finansal okuryazarlık, dünyada ve ülkemizde ekonomik istikrarın korunması ve bireylerin tasarruflarıyla yaptıkları yatırımların doğruluğu bakımından toplumun tüm katmanlarını ilgilendiren bir konu olmuştur. Genel olarak insanların finansal okuryazarlık bilinç düzeylerinin düşük olduğu, bireylerin finansal ürün kullanımı noktasında en çok karşı karşıya kaldıkları gündelik bankacılık ürün ve işlemleri hariç, diğer finansal yatırım araçlarını tercih ve kullanım öz yeterlilikleri bakımından yetersiz oldukları görülmüştür. Bu yetersizlikler, daha çok bilgi eksikliğinden kaynaklı yanlış yatırım araçlarına yönelim ve buna bağlı olarak da gerçekleşen zararlardır. Özellikle dünya çapında gençlerin bu konu ile ilgili bilinçlendirilmesinin gelecek adına başlı başına ayrıca bir önem taşıdığı literatür çalışmalarından da anlaşılmaktadır.

Ayrıca finansal okuryazarlık düzeyi ile finansal tutum ve davranışlar arasında doğrusal bir ilişki olduğu, öğrencilerin önemli düzeyde finansal bilgi eksikliklerinin olduğu hem yurt dışında hem de yurt içinde yapılan araştırmalarda ön plâna çıkmaktadır. Dolayısıyla bu kapsamda, finansal okuryazarlığın tüm yönleri ile ele alındığı, pozitif yönde bir finansal tutum ve davranışların geliştirilmesi için eğitime ihtiyaç duyulduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun için de öncelikli olarak; temel ekonomi ve finans derslerinin ilk, orta ve lise düzeyinde müfredat programına ilave edilmesi ve hatta bu finansal bilinçlenme eğitim faaliyetlerinin olabildiğince erken dönemlerde verilmesinin önemli olduğu önerisi tüm çalışmalardan anlaşılmaktadır.

2. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Bu çalışma, lise seviyesinde öğrenim gören öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerini tespit etmek ve finansal okuryazarlık düzeyinin bazı finansal davranış türlerinde aynı olup olmadığını ortaya koymaktır. Bu amaca yönelik olarak, 2019 yılı Mayıs ayında İstanbul'da Anadolu ve Mesleki Teknik Anadolu Liselerinde okuyan toplam 456 öğrenci üzerine bir anket düzenlenmiştir. Araştırmada “Lise öğrencilerinin finansal davranış tarzları dikkate alındığında, finansal okuryazarlık düzeylerinde herhangi bir fark var mıdır?” sorusuna yanıt aranmıştır. Bu sorular çerçevesinde, “Finansal okuryazarlık düzeyi finansal davranış türleri için aynıdır” sıfır hipotezi test edilmiştir.

Araştırmada kullanılan anket, katılımcıların demografik özellikleri, finansal erişimleri, finansal davranışları ve finansal bilgilerini ölçmeye yönelik sorulardan oluşmaktadır. Araştırma sorusunun yanıtlanması amacıyla, araştırmaya katılan öğrencilerin finansal bilgilerini ölçmeye yönelik olarak sorulan 5 farklı sorudan kompozit bir finansal okuryazarlık değişkeni oluşturulmuştur. Bu değişken araştırmanın bağımlı değişkenini oluşturmaktadır. Katılımcıların finansal bilgi seviyesini ölçen bu sorulara doğru cevap verilmesi durumunda 1, yanlış cevap verilmesi durumunda ise 0 puan verilmiştir. Böylece finansal okuryazarlık değişkeni 5 farklı değer alabilen aralıklı bir değişken olarak analizlere dâhil edilmiştir. Şu haliyle finansal okuryazarlık değişkeni daha çok finansal bilgiyi ölçen sorulardan oluşmaktadır. Hâlbuki finansal okuryazarlık finansal bilgiyi de içeren; ama aynı zamanda onun da ötesinde para ile ilgili bilgileri kullanabilme ve yönetebilme becerisi ve para ile ilgili konularda karar alma yeteneğidir. Dolayısı ile okuryazarlık bilginin de yanında bir beceri ve bir yeteneği ifade etmektedir. Böyle bir değişkenin sadece tek bir fonksiyon ile ölçülmesi bu tür araştırmalar için bir sınırlılık olduğu söylenebilir. Ancak bilginin beceri ve yeteneğin ön şartı olduğu düşünüldüğünde, finansal okuryazarlığın önemli bir bileşeni olan finansal bilginin finansal okuryazarlık yerine kullanılmasının geçerlilik açısından herhangi bir sorun teşkil etmeyeceği değerlendirilmiştir. Araştırmanın bağımsız değişkenini finansal davranışlar oluşturmaktadır. Finansal davranışları ölçmeye yönelik 9 farklı soru

sorulmuştur. Ancak bağımlı değişkenin aksine, bu sorulardan herhangi bir kompozit değişken oluşturulmamış, her bir soru analize tek tek dâhil edilmiştir.

3. BULGULAR

Tablo-1’de, ankete katılan öğrencilerin cinsiyetleri, sınıfları ve okul türleri verilmiştir. Buna göre, öğrencilerin %65,8’i erkeklerden, %34,2’si ise kızlardan oluşmaktadır. Öğrencilerin %29,4’ü birinci sınıfa, %18,2’si ikinci sınıfa, %27,6’sı üçüncü sınıfa ve %24,8’i ise dördüncü sınıfa gitmektedir. Son olarak, ankete katılan öğrencilerin %25,9’u Anadolu Lisesi’ne giderken, geri kalan %74,1’i Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi’ne gitmektedir. Öğrencilerin %40,4’ü günlük, %36’si haftalık, %10,7’si aylık, %3,5’i yıllık harçlık aldıklarını, geri kalan %9,2’si ise hiç harçlık almadıklarını beyan etmişlerdir.

Tablo-1. Demografik Özellikler ve Finansal Erişim

Değişken	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
<i>Cinsiyet</i>			
Kız	156	34,2	34,2
Erkek	300	65,8	100,0
<i>Sınıf</i>			
1	134	29,4	29,4
2	83	18,2	47,6
3	126	27,6	75,2
4	113	24,8	100,2
<i>Okul Türü</i>			
Anadolu Lisesi	336	25,9	25,9
Mesleki Teknik Anadolu Lisesi	73	74,1	100,0
<i>Finansal Erişim (Harçlık)</i>			
Günlük	184	40,4	40,4
Haftalık	165	36,2	76,5
Aylık	49	10,7	87,3
Yıllık	16	3,5	90,8
Hiç	42	9,2	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin çeşitli finansal davranış gruplarında farklılık gösterip göstermediğini anlamak için öncelikle tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış, ancak bağımlı değişkenin bahse konu finansal davranış gruplarında normallik varsayımını sağlayamadığı görülmüştür. Bu nedenle, tüm analizlerde varyans analizinin non-parametrik eş değeri olarak bilinen Kruksal Wallis-H testi

uygulanmıştır. Ancak, bu test de gruplar arası farkın hangi gruplardan kaynaklandığını vermemesi nedeniyle, yapılan her tek yönlü non-parametrik varyans analizi testinden sonra, Dunn'un tamamlayıcı karşılaştırma (post hoc) testi uygulanmış ve farkın hangi gruplardan kaynaklandığı tespit edilmiştir. Bu testte rapor edilen ikili karşılaştırmalarda ortaya çıkan olasılık değeri (p değeri) Bonferroni'nin düzeltilmiş olasılık değeridir. Ayrıca, finansal erişim ile ilgili soruda harçlık almadığını beyan eden öğrenciler, harçlıkları ile ilgili yapılan analizlerden çıkarılmıştır.

a. Harçlıkları değerlendirme ve finansal okuryazarlık

Tablo-2'de görüldüğü üzere, öğrencilerden harçlıklarının bir kısmını tasarrufa ayırdığını beyan edenlerin finansal okuryazarlık (sıra) ortalaması tasarruf yapmadığını beyan edenlerinkine göre daha yüksektir. Kruksal Wallis-H testi sonucuna bakılarak grupların finansal okuryazarlık sıra ortalamalarının farklı olmadığını öne süren sıfır hipotezi reddedilebilir. Dolayısıyla en az iki grup arasında finansal okuryazarlık sıra ortalaması açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir [$\chi^2(3)=12.927, p=0.005$].

Tablo-2. Harçlığınızı ne şekilde değerlendiriyorsunuz?

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	N	Ort.	χ^2	SD	P
Finansal Okuryazarlık		14	198.8			
	Önce tasarruf yapıp kalanını harcarım	2	8			
	Önce harcamalarımı yapar kalanını tasarruf ederim	17	230.4			
		0	7			
			185.8	12.92		
	Hepsini harcarım tasarruf etmem	65	0	7	3	0.005
			178.6			
	Yanıt vermekte zorlanıyorum	37	0			
		41				
	Toplam	4				

Yapılan tamamlayıcı karşılaştırma testi sonucunda, farkın “hepsini harcarım tasarruf etmem-önce harcamalarımı yapar sonra tasarruf ederim” gruplarının sıra ortalamalarındaki farklardan kaynaklandığı ortaya çıkmıştır ($H=51.874, z=3.084, p=0.012$).

b. Bir önceki harçlıktan kalan paranın değerlendirilmesi ve finansal okuryazarlık

Tablo-3'de, öğrencilerin bir önceki harçlıktan kalan paralarını nasıl değerlendirdiklerine dair verdikleri cevaplara göre finansal okuryazarlık sıra ortalamaları görülmektedir. Kruksal Wallis-H testine göre bağımsız değişken gruplarının finansal okuryazarlık sıra ortalamaları aynı değildir. Diğer bir ifadeyle, sıfır hipotezi reddedilerek en az iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu söylenebilir [$\chi^2(4)=20.425, p=0.000$].

Tablo-3. Bir sonraki harçlığınızı almadan önce arda kalan paranız varsa bununla ne yaparsınız?

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	N	Ort.	χ^2	SD	P
Finansal Okuryazarlık	Nakit olarak tutarım	196	231.7	20.425	4	0.000
	Bankada olan hesabıma yatırım	44	210.2			
	Tüketim mallarına harcarım	125	172.77			
	Arkadaşıma borç veririm	20	200.13			
	Diğer	29	194.62			
Toplam		414				

Tamamlayıcı karşılaştırma testi ise, farkın “tüketim mallarına harcarım-nakit olarak tutarım” grupları arasındaki farktan kaynaklandığını göstermektedir ($H=58.927$, $z=4.463$, $p=0.000$).

c. Eldeki paranın tükenme sıklığı ve finansal okuryazarlık

Tablo-4’de, öğrencilerin yeni harçlıklarını almadan önceden ellerindeki harçlığın ne sıklıkla tükendiği sorusuna verilen yanıtlar ile finansal okuryazarlık düzeylerinin karşılaştırılması görülmektedir. Tablodan da görüleceği gibi, finansal okuryazarlık düzeyi, harçlıkları çok nadiren ve asla tükenmeyen öğrencilerin daima ve çok sık tükenenlere göre daha yüksektir. Kruksal Wallis-H testi sonucu gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir [$\chi^2(4)= 13.524$, $p=0.009$].

Tablo-4. Yeni harçlığınızı almadan önce elinizdeki para ne kadar sıklıkla tükenir?

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	N	Ort.	χ^2	SD	P
Finansal Okuryazarlık	Daima	81	172.09	13.524	4	0.009
	Çok Sık	103	199.63			
	Bazen	133	217.12			
	Çok Nadiren	74	231.14			
	Asla	23	235.74			
Toplam		414				

Tamamlayıcı karşılaştırma testi sonucuna göre ise, gruplar arasındaki fark “daima ve çok nadiren” şıkları arasından kaynaklanmaktadır ($H=59.049$, $z=3.183$, $p=0.015$).

d. Yeni harçlığın alınmasından önce paranın tükenmesi ve finansal okuryazarlık

Tablo-5’de, öğrencilerin yeni harçlıklarını almadan ellerindeki paraların tükenmesi durumunda gösterdikleri davranışlar ile finansal

okuryazarlık düzeyleri karşılaştırılmıştır. Buna göre, en yüksek finansal okuryazarlık düzeyi en yüksek olan grup sırasıyla ailemden tekrar harçlık alırım, tasarruflarımı harcarım, giderlerimi kısar ve tasarruf ederim ve bir şekilde borç alırım diyenlerdir. Ancak, Kruksal-Wallis-H testi gruplar arasındaki ortalamaların anlamlı düzeyde farklı olmadığını göstermektedir [$\chi^2(3) = 7.1, p=0.069$].

Tablo-5. Bir sonraki harçlığınızı almadan paranız tükenirse genellikle ne yaparsınız?

<i>Bağımlı Değişken</i>	<i>Bağımsız Değişken</i>	<i>N</i>	<i>Ort.</i>	χ^2	$\frac{S}{D}$	<i>P</i>
Finansal Okuryazarlık	Giderlerimi kısar ve tasarruf ederim	15	195.0	7.1	3	0.069
		5	9			
	Tasarruflarımı harcarım	12	218.5			
		4	3			
	Akraba, arkadaş ve tanıdıklardan borç alırım	28	172.8			
	Ailemden tekrar harçlık alırım	10	221.7			
		7	7			
		41				
	Toplam	4				

e. Para idaresi ile ilgili davranış ve finansal okuryazarlık

Tablo-6’da, öğrencilerin paralarını nasıl idare ettikleri ile finansal okuryazarlıkları karşılaştırılmıştır. Buna göre, paralarının idaresini kendi yapan ve hedef koyup bu hedeflere ulaştığını söyleyen öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri para idaresine ilişkin konuları ailesiyle konuştuğunu ve bu konuda hedeflerine ulaşamadığını söyleyenlere göre daha yüksektir. Kruksal-Wallis-H testi gruplar arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir [$\chi^2(3) = 7.1, p=0.069$].

Tablo-6. Para idaresi ile ilgili davranışınız aşağıdakilerden hangisidir?

<i>Bağımlı Değişken</i>	<i>Bağımsız Değişken</i>	<i>N</i>	<i>Ort.</i>	χ^2	<i>SD</i>	<i>P</i>
Finansal Okuryazarlık	Paramın idaresini kendim yapar ve hedefler koyarım	211	222.1	13.02	3	.005
	Para idaresine ilişkin hedeflerime genellikle ulaşırım	89	210.83			
	Para idaresine ilişkin hedeflerime genellikle ulaşmam	44	197.35			
	Para idaresine ilişkin konuları ailemle konuşurum	70	165.62			
	Toplam	414				

Gruplar arası farklılıkların hangi gruplardan kaynaklandığını anlamak için yapılan tamamlamalı karşılaştırma testi, bu farkın “para idaresine ilişkin konuları ailemle konuşurum-paramın idaresini kendim yapar ve hedefler koyarım” diyen gruplar arasındaki farktan kaynaklandığını ortaya koymuştur ($H=56.483, z=3.550, p=0.002$).

f. *Harcamaları takip etme ve finansal okuryazarlık*

Tablo-7’de, öğrencilerin harcamalarını takip edip etmedikleri ile finansal okuryazarlık düzeyleri karşılaştırılmıştır. Buna göre, harcamalarını takip ettiğini söyleyen öğrencilerle takip etmediğini söyleyen öğrencilerin finansal okuryazarlık sıra ortalamaları arasında fark vardır. Yapılan Kruksal-Wallis-H testi bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir [$\chi^2(2)=12.953, p=0.002$].

Tablo-7. Günlük, aylık ya da yıllık harcamalarınızı takip eder misiniz?

<i>Bağımlı Değişken</i>		<i>N</i>	<i>Ort. Sıralaması</i>	χ^2	<i>SD</i>	<i>P</i>
Finansal Okuryazarlık	Bir kısmını takip ederim	177	220.27	12.953	2	0.002
	Tamamını takip ederim	123	219.8			
	Takip etmiyorum	114	174.4			
Total		414				

Tamamlayıcı karşılaştırma testi gruplar arasındaki farkın “takip etmiyorum-bir kısmını takip ederim” ve “takip etmiyorum-tamamını takip ederim” kategorileri arasındaki farktan kaynaklandığını göstermiştir ($H=45.862, z=3.311, p=0.003$ - $H=45.401, z=3.028, p=0.007$).

g. *Ürün alırken karar verme kriteri ve finansal okuryazarlık*

Tablo-8’de, öğrencilere herhangi bir ürün alırken nelere dikkat ettikleri sorusuna verilen yanıtlarla finansal okuryazarlık düzeyleri karşılaştırılmıştır. Tablodan da görüleceği üzere, finansal okuryazarlık düzeyi en yüksek olan grup, karar verme kriterinin ihtiyaç olduğunu belirten gruptur. Daha sonra ise sırasıyla, marka, fiyat ve indirim diyen gruplar gelmektedir. Kruksal-Wallis-H testi gruplar arası finansal okuryazarlık düzeyinde görülen farklılıkların anlamlı olduğunu göstermektedir [$\chi^2(3)=9.746, p=0.021$].

Tablo-8. Herhangi bir ürünü alırken nelere dikkat edersiniz?

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	N	Ort.	χ^2	SD	P
Finansal Okuryazarlık	Markasına	106	236.67			
	Fiyatına	150	217.78			
	İndirim olup olmadığına	36	177.78	9.746	3	0.021
	İhtiyacını karşılayıp karşılamadığına	164	244.16			
	Toplam	456				

Tamamlayıcı karşılaştırma testi sonuçlarına göre, gruplar arası fark; karar verme kriterinin ihtiyaç ve indirim olduğunu beyan eden gruplar arasındaki farktan kaynaklanmaktadır. Diğer bir ifade ile, herhangi bir ürünü alırken ihtiyacını karşılayıp karşılamadığı kriterine dayanarak karar verdiğini

beyan eden öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri ile indirim olup olmadığına göre karar verdiğini beyan eden öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark vardır ($H=-66.381$, $z=-2.840$, $p=0.027$). Diğer ikili karşılaştırmalar arasındaki fark ise istatistiksel olarak anlamsızdır.

h. Alışveriş sonrası fiş veya faturaları saklama ve finansal okuryazarlık

Tablo-9'da, öğrencilere herhangi bir alışveriş sonrası fiş veya faturalarını saklayıp saklamadıklarına dair verdikleri yanıtlarla finansal okuryazarlık düzeyleri karşılaştırılmıştır. Tablodan da görüldüğü gibi, sakladığını beyan eden öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyi bazen sakladığını ve saklamadığını beyan eden öğrencilerinkine göre daha yüksektir. Kruksal-Wallis-H testi gruplara arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir [$\chi^2(3)=9.746$, $p=0.021$].

Tablo-9. Alışveriş yaptıktan sonra ödediğiniz tutarı gösteren fiş veya faturayı saklıyor musunuz?

Bağımlı Değişken	N	Ort.	χ^2	$\frac{S}{D}$	P
Finansal Okuryazarlık	18	243.1			
	7	9			
	16	228.2	6.82		0.03
	4	4	7	2	3
	10	202.7			
	5	3			
	45				
Toplam	6				

Tamamlayıcı karşılaştırma testi gruplar arasındaki farkın her zaman sakladığını beyan eden öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri ile saklamadığını beyan eden finansal okuryazarlık düzeyleri arasındaki farktan kaynaklandığını ortaya çıkarmıştır ($H=40.459$, $z=-2.613$, $p=0.027$).

Sonuç

Bu çalışmada, lise öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin bazı finansal davranışlara ne ölçüde yansıdığı incelenmiştir. Yapılan analizler sonucu, elde edilen bulgular öğrencilerin sergilemiş olduğu farklı davranışlarda finansal okuryazarlık düzeyinin de farklı olduğunu ortaya koymuştur. Öğrencilerden harçlıklarından tasarruf yapan, artan harçlıklarını ellerinde nakit olarak tutan veya bankadaki hesabına yatıran, ellerindeki harçlıkları bir sonrakini alana kadar nadiren tükenen, sahip oldukları paranın harcanması ile ilgili kendilerine hedef koyduğunu beyan eden, harcamalarını düzenli olarak takip eden ve yaptıkları alışveriş sonrası fiş veya faturalarını saklayanların bunları yapmayanlara göre finansal okuryazarlık düzeylerinin yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bu bulgular, finansal okuryazarlık düzeyinin

gençlerin finansal konulardaki davranışlarına önemli ölçüde yansıdığına işaret etmektedir.

Bu araştırmanın amacı, literatürde yer alan birçok çalışmanın amacı ile farklı olduğundan bulguları da farklılık göstermektedir. Finansal okuryazarlık ile ilgili yapılan birçok çalışmada finansal okuryazarlığın demografik değişkenler üzerinde göstermiş olduğu farklılıklara vurgu yaptığı görülmektedir. Bu çalışmada ise, literatürde üzerinde daha az durulan finansal okuryazarlığın gençlerin davranışlarında ne ölçüde farklılaştığı ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu açıdan bakıldığında, bulguların literatüre önemli bir katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Araştırmanın bulguları, lise çağındaki öğrencilerde harçlıklarını yerinde kullanma, tasarruf etme, para ile ilgili hedef koyma, bilinçli alışveriş yapma ve harcamalarını takip etme gibi finansal konularda finansal okuryazarlığın önemini öne çıkarmıştır. Bu bulgulara bakarak gençlerin finansal konularda gösterdikleri davranışların yönlendirilmesinde finansal okuryazarlığın önemli olduğu rahatlıkla söylenebilir. Araştırmanın bulguları hem aileler hem de politika yapıcılara uygulama açısından yol gösterici niteliktedir. Bireysel borçlanmanın arttığı ve tasarrufların azaldığı bir dünyada, finansal okuryazarlığın öne çıkarılarak bireylere daha küçük yaşlardan itibaren yukarıda işaret edilen konularla ilgili pozitif alışkanlıklar kazandırılması hem bireysel hem de toplumsal açıdan yararlı olacaktır.

Son olarak, konu ile ilgili ileride yapılacak araştırmalarda kesitsel araştırmaların yanında boyamsal araştırmalara da yer verilerek bireylerin finansal davranışlarının zamana yayılarak gözlemlenmesi ve finansal okuryazarlık eğitimi alan bireylerin ne ölçüde bunları davranışlarına yansıtarak uygulamaya geçirdiklerinin ortaya çıkartılmasında fayda mülâhaza edilmektedir. Sadece kesitsel araştırmalarla ortaya konan bulguların finansal okuryazarlığın bireylerin hayatında uzun vadede ne derece önemli olduğunun anlaşılmasını güçleştireceği değerlendirilmektedir.

Kaynakça

- Altıntaş, K. (2009). Belirlenmiş katkı esaslı emeklilik planlarında finansal eğitimin önemi: Katılımcıların finansal okur yazarlığı çerçevesinde alternatif bir yatırım eğitim modeli. *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt.5, Sayı. 9*
- Avustralya Menkul Kıymetler ve Yatırımkomisyonu (Asic) (2011). *National Financial Literacy Strategy*. Australian Securities And Investments Commission.
- Barmaki, N. (2015). *Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeylerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma:Hacettepe Üniversitesi Örneği*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Aile ve Tüketici Bilimleri Doktora Tezi.

- Bay, C. - Catasus, B. - Johed, G. (2014). Situating financial literacy,. *Critical Perspectives on Accounting*, No. 25, December, 36-45.
- Boz, D. (2019). Kütahya ilinde bulunan özel eğitim kurumlarında öğrenim gören öğrenci velilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 147-160.
- Doğan, M. - Faikoğlu, S. (2016). *Davranışsal Finans ve Finansal Okuryazarlık*. Ekin Yayınevi.
- Ergün, K. (2018). *Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlığı: Balıkesir Üniversitesi Örneği*. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Doktora Tezi.
- Erkılıç, A. (2019). *Lise Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeyleri ve Matematik Ders Başarıları Arasındaki İlişki*. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
- Gökmen, H. (2012). *Finansal Okuryazarlık*, Hiperlink Yayınları.
- Haydari, A. (2018). *Bireylerin Finansal Okuryazarlık, Finansal Eğitim ve Finansal Erişim Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma: İstanbul İli Örneği*. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı.
- Holzmann, R. (2010). *Bringing Financial Literacy and Education to Low and Middle Income Countries: The Need to Review, Adjust and Extend Current Wisdom*. World Bank Social Protection Discussion Paper, No 56501.
- İlhan, B. (2017). ‘Has the Risk Perception in Turkish Stocks Market Changed Intertemporally?’, *IIB International Refereed Academic Social Sciences Journal*, Vol. 8, No. 26, pp.1–21.
- Kaplan, A. B. - Kaplan F. N. (2018). The Archeology of Coin and its Archetypal Future. *Journal of Strategic Research in Social Science*, 8 (2), 55-64. Kılıç, Y., Ata, H. A., & Seyrek, İ. H. (2015).
- Kılıç, Y. - Ata, H. A., - Seyrek, İ. H. (2015). Finansal okuryazarlık: Üniversite öğrencilerine yönelik bir araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (66), 129-150.

- Lusardi , A. (2006). Financial Literacy and Financial Education: Review and Policy Implications,. *Networks Financial Institute at India State University Policy Brief*.
- Lusardi, A., - Mitchell, O. S. (2011). Financial literacy around the world: an overview. *National Bureau of Economic Research Working Paper Series*, (w17107).
- Lusardi, A., - Tufano, P. (2008). *Debt Literacy, Financial Experiences Andoverindebtedness*. National Bureau of Economic Research Inc., Cambridge.
- Öncüler, İ. (2018). *Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeylerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma*. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.
- Özbek, A. (2019). *Erken Dönemde Ekonomi Eğitiminin Finansal Okuryazarlık Düzeyine Etkisi: Uluslararası Bakalorya Örneği*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı
- Özkale, A. (2018). *Finansal Okuryazarlık ve Matematiksel Okuryazarlık Perspektifinde Türkiye ve Kanada (Ontario) Öğretim Programlarının İncelenmesi ve Bir Model Önerisi*. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri.
- Remund, D. (2010). Financial literacy explicated: the case for a clearer definition in an increasingly complex economy. *Journal Of Consumer Affairs*, 44(2), 276-295.
- Salman, Ü. - Esmeray, A. (2020). Financial literacy: A research for students taking accounting and finance education. *Journal of Business Research-Turk*, 12/2.
- Sancak, S. (2019). *Üniversite Öğrencilerinde Finansal Okuryazarlık*. Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Tdk. (2020). www.tdk.gov.tr.

- Tektaş, D. (2019). *Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi ve Mesleki, Teknik Anadolu Liselerinde Görev Yapan Muhasebe ve Finansman Öğretmenleri Üzerine Bir Araştırma*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Finansman Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Temizel, F. - Bayram, F. (2011). Finansal okuryazarlık: Anadolu üniversitesi iktisadi ve idari bilimler fakültesi, öğrencilerine yönelik bir araştırma. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 12, Sayı 1*.
- Tosun, A. (2016). *Lise Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeyi Üzerine Bir Alan Araştırması*. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Finans Programı.

Extended Abstract

People have to make various decisions on financial matter throughout their lives. They need to have a certain financial literacy level in order to make sound and informed decisions. People in economies with low financial literacy levels make unconscious consumption and uncontrolled borrowing, which can have negative effects on their future lives. People with adequate financial literacy skills, on the other hand, are able to analyze changes and developments in the economy accurately and make effective financial decisions by avoiding attitudes and behaviors, which may cause financial problems. Financial literacy is bundle of skills that people can learn and master along with their traditional education at schools. The purpose of this study is to determine the financial literacy levels of high school students and to reveal whether the financial literacy level of these student develops in line with some of their financial behaviors in life. In other words, the study sought to answer following research question: "Is there any difference in financial literacy levels of high school students considering their financial behaviors?" We tested the null hypothesis: financial literacy levels are the same across different financial behaviors. In order to answer the research question, we administered a questionnaire to a total of 456 students attending in a number of Anatolian and Vocational Technical Anatolian High Schools in Istanbul, Turkey. The questionnaire surveyed various financial behaviors as well as financial literacy levels of the students. A complex financial literacy variable was created out of 5 different questions asked to measure the financial knowledge of the students participating in the study. This variable was the dependent variable of the research. Participants were given 1 point for correct answers and 0 points for otherwise. Thus, the financial literacy variable was included in the analysis as an interval measure that can take 5 different values. The independent variable was financial behavior. In order to measure financial behaviors, we asked 9 different questions. However, unlike the dependent variable, no composite variable was created

from these questions, and each question was included in the analysis individually. Since the data did not meet assumption for normality, we used the Kruskal Wallis-H test, which is known as the non-parametric equivalent of variance analysis. We also used Dunn's complementary comparison (post hoc) test to find out the groups that caused the difference. The findings obtained from the analysis showed that the financial literacy level was different across different behaviors. More specifically, students who indicated that they regularly save from their pocket money, keep their money in cash or deposit them in their bank accounts, rarely consume their pocket money until they secure the next one, set a target for the expenditures, and regularly monitor their expenses had higher levels of financial literacy compared to those who do not do any of these. These findings indicate that financial literacy level reflects significantly on the behaviors of teenagers in financial matters. This study investigated the extent to which financial literacy levels of young people differ in their behaviors, a topic that is rarely studied in the finance literature. In this sense, it makes a contribution to the current literature. Most studies in the literature have focused on the differences that financial literacy shows on demographic variables of participants. This study, however, attempted to reveal the extent to which financial literacy levels of high school students differs in their behaviors, a focus which is less emphasized in the literature. In this sense, it is considered that the findings will make an important contribution to the literature. The findings of the study also highlighted the importance of financial literacy in high school students in financial matters such as using their pocket money properly, saving, setting money-related goals, making conscious purchases and tracking their expenditures. Based on these findings, one can conclude that financial literacy is important in guiding young people's behavior in financial matters. The findings of the research can guide both families and policy makers for implementation. In a world where individual borrowing is increasing and savings are decreasing, it will be beneficial for both individually and socially to bring financial literacy to the forefront and to give individuals positive habits related to the above-mentioned issues from an early age. Finally, future studies should consider using longitudinal datasets as well as cross-sectional ones, observing the financial behavior of individuals over time, and revealing to what extent individuals who have received financial literacy training reflect these on their behaviors and put them into practice. Cross-sectional studies will make it difficult to understand how important financial literacy is in individuals' lives in the long term.